

DAT ZIJ RUSTEN IN VREDE....

1 November 1918.

De dood viert feest in de vruchtbare contreien van het „doulce France”. En de dood viert feest in het dierbare Vlaanderland. Hij danst zijn gruweldans samen met de tot waanzinnige wreedheid opgevoerde wetenschap en techniek.

Granaten spatten uiteen tot roode bloemen van verschrikking. Steden worden vermorzeld, dorpen weggevaagd. De akkers worden omgewoeld. Boomgaarden versplinterd. Kerken storten ineen, belforten wankelen, bibliotheken en woningen staan als laaiende fakke's langs heel den elnder, somber in den vallenden avond. Op groote vrachtauto's worden de ladingen menschenvleesch aangebracht, jonge mannen uit alle werelddeelen, uit alle windstreken. Voor het macabere feest van fluitende bommen van gierende schrapnels, van snerpende mitrailleurs en klakkende dum-dums.

Het bloed stijgt, zooals een rivier stijgt in den winter. En de goodsangst van menschenkinderen stijgt, dag na dag uur na uur. En zij die aan dit alles onschuldig zijn, zij die niets méér en niets anders verlangden dan vrede en rust, om hun simpele leven van arbeid en schoonheid te leven, zij vluchten haveloos of vallen of schuilen weg diep en bewegingloos onder de greinzende gifgas-geele puinhoopen.

En toch! Reeds groeit er iets, weinig, maar toch iets van verlossing uit den klauw van het Duitse Uhlanen-militarisme. Iets dat men nog niet aan kan wijzen, dat nog geen vorm heeft, maar aanwezig is toch overal, zooals soms in de luchten van de Februariemaand de lente voorvoeld wordt, schoon de crocussen nog onzichtbaar zijn en de bloesem nog een droom is.

11 November 1918.

Wapenstilstandsdag.

Nog vallen hier en ginds spaarzame schoten, nog huilt er een granaat, nog zijn er mannen uit wien plots het leven weggeslagen wordt, wier oogen verbleeken, wier lippen verstarren. Maar de klokken luiden, de vlaggen worden reeds gheschen, zwart-geel-rood, ver in het achterland en dichtbij op de nog rookende puinen van huizen en dorpen, van straten en steden. En zie daar begint een nieuw lied, schuchter nog en heesch van pijn en bloed. En daar is een nieuwe mensch, verminkt naar het lichaam weliswaar, doch gaaf naar de ziel ongeschonden naar geest en hart. Een mensch in wien de walg en de wanhoop een nieuwe liefde geboren hebben.

Hij richt zich en gaat staan boven zijn vernielde vaderland, fier en vol bovenaardsch vertrouwen. En ver over den doodenakker, over de rust van broeders en vijanden strekt hij de handen; over de miljoenen simpele witte kruisjes waait zijn stem. En zij waait niet meer verloren, zooals zij verloren woe in de lugubere symphonie van den kamp — doch luid en verstaanbaar, warm en nieuw is zij, zooals zij soms luid en verstaanbaar, warm en nieuw was even, in de vallende stilte tusschen twee vereenzaamde menschen in de loopgraven, tusschen kleine groepeerings van gelijkvoelenden. En zijn stem roept de dooden op uit hun graven opdat zij luisteren zullen. De dooden rijzen overeind, eidelooze legers van roerloze sombere schaduwen, verwonderd dat zij zooveel zijn dat eerst de dood hen aan elkaar ontdekt heeft. En zij luisteren naar de stem, die is de stem der liefde, der doodelijk-gewonde liefde van mensch tot mensch, naar den eed der overlevenden broeders voor allen: Nooit, nooit meer een dergelijke strijd. Ook de levenden hebben elkaar ontdekt. En deze ontdekking willen wij nimmer meer prijsgeven: Eén zullen wij zijn, één in liefde, één in vertrouwen één als broeders in het groote leven, een als verwanten in de groote verwachting!

En de stem stijgt en groeit zooals het lied van den leeuwriek groeit in het stijgen, de stem van den nieuwen mensch en van alle dooden en levenden bezield de fijngevoeligsten onder hen in het Vlaanderland en in heel de wereld: Een nieuw leven begint nu, voor goed. Een nieuw leven en een nieuwe aarde. Met een nieuwen, gelouterden mensch!

De dooden geloofden. Hun offer was niet vergeefs: Hun bloed was de dauw van een nieuwe lentel!

Tevreden konden zij terugkeeren in hun vroomen graven. En God zou verhooren het eerlijke gebed der levenden:

Dat zij rusten in vrede.....

1 November 1944.

Het lijkt het verhaal van Max Havelaar's Saidja en zijn buffels wel, eentonig, maar wreed.

Nog hooger is de barometer van techniek en wetenschap gestegen. De nieuwe mensch is gekomen. En met hem de nieuwe wereld. Luider dan ooit zingt het lied van den arbeid.

Maar de nieuwe mensch is van staal, en een hart heeft hij niet. De nieuwe wereld is een wereld van bloed en onrecht. En het lied van den arbeid is het lied van den massamoord, gezaaid van uit de diepten der zeeën en van uit de duizeling der wolken. En weer springen granaten open als felle herfstasters van bloed en dood. Weer ratelen de mitrailleurs en dreunen de kanonnen, venijniger dan ooit. Weer worden de akkers omgewoeld, de landen verdrongen, de dorpen weggevaagd, de steden vermorzeld. En weer vormen zich de lange eidelooze reien van simpele witte kruisjes tot onmetelijke doodenakkers, waar de lichamen rusten van de vaders en broeders uit alle windstreken, uit alle werelddeelen.

Maar nu ook in ONS land.

???

En weer zal er een dag komen dat een man op de puinhoopen zal staan op de rookende resten van zijn vaderland, ONS vaderland. En weer zal er klinken het lied van den walg en van de wanhoop, het lied van de liefde en van den vrede. En weer zal er de stem zijn van den dichter, den profeet, en het zegenend gebed van die achterbleven. En weer zal over de grenzeloze kerkhoven de wind, de storm waalen van een nieuw vertrouwen, van een nieuwen wil, van een nieuwe eenheid.

En tusschen volk en volk, tusschen we-

reld en wereld, tusschen man en man zal er de gelouterde ernst zijn; zij zullen de handen ineen leggen, tot een eed van trouw, tot een eed van broederschap, zooals die in den strijd geboren was, tot een eed van liefde tusschen allen, allen.

En weer zullen de dooden oprijzen uit hun graven en zij zullen luisteren en gelooven. Hun offer was niet om niets. Hun bloed zal de dauw zijn van een nieuwe lente de bezegeling van een nieuwe gemeenschap de belofte van een nieuw recht.

En terug zullen zij wijken, dankbaar om het gebed van hen die zij hun leven schonken, het gebed tot Hem die eeuwig goed is:

Dat zij rusten in vrede.

Dat zij rusten in vrede..... onze vaders en onze zonen, onze broeders en echtgenooten, onze meisjes en onze moeders, onze geliefden en onze dierbaren hier in het vaderland en ginds waar gevochten werd en waar nog gevochten wordt, overal.

Dat zij rusten in den vrede van onze landen, in den vrede van onze herstelde steden, in den vrede van onze gezuiverde harten!

Zal het nu werkelijkheid zijn?

Of zal het verhaal verder gaan, hetzelfde, immer hetzelfde, eentonig, maar wreed? En zullen niet eens de dooden wéér uit hun graven moeten opstaan, verwijtend: Wat deed gij met het offer van ons leven? Wat deed gij met het offer van ons bloed? Zie voor den vrede zijn wij gevallen, voor den vrede en voor de vrijheid, voor de eenheid van allen en voor de schoonheid van uw vaderland, ons vaderland. Is er wel iets veranderd?

En zal dan niet als een spottied klinken het lied van onze huidige vrijheid en het gebed van onzen huidige dank aan hen die met hun hart ons hart deden kloppen:

Dat zij rusten in vrede.....!

LOE MAAS.

VAN ACHTER DE LINES

Op 17 October vertrok een 21-jarige jongeman per fiets uit Groningen. Hij was gewapend met een spade, om de mofen in de waan te laten dat hij graafwerk voor hen verrichtte, en bereikte na een avontuurlijke tocht op 27 October Maastricht.

Hoe interessant zijn wederwaardigheden ook zijn — hij werd bijv. enkele malen door de Duitschers aangehouden, moest in Tilburg zijn fiets „ruilen” tegen een „Gutschein” ter waarde van f 20 (die later bleek niets waard te zijn) werd door de Engelschen als spion beschouwd en door de O.D. als N.S.B.'er behandeld — niet is teveel om hier in zijn geheel te laten volgen. Daarom beperken wij ons hoofdzakelijk tot het nieuws dat hij ons uit onbevrijd Nederland kon mededelen.

De voedselpositie was, althans toen onze zegenman uit Groningen vertrok, daar beter dan hier. Boter en suiker waren er zelfs nog „wit” te krijgen, alleen aan zout was gebrek, omdat dit tengevolge van de spoorwegstaking (die toen ook in Groningen nog volledig werd doorgezet) niet uit Boekelo kon worden aangevoerd.

Door middel van radio, getypte en gestencilde blaadjes en illegale pers blijft de bevolking, die enthousiast is en een spoedige bevrijding van Nederland verwacht, op de hoogte van het nieuws.

Mussert vond het in Utrecht blijkbaar te gevaarlijk worden en heeft voorlopig zijn tenten opgeslagen bij den Beauftragte van den Rijkscommissaris in Groningen, Dr. Conring. Algemeen acht men dit slechts een doorvoerstation.

In allerijl pogen de Duitsers ons land in staat van verdediging te brengen. De IJssellinie wordt versterkt, langs alle kanalen worden loopgraven en schansen aangelegd en bij de bruggen worden mitrailleursnests uit de grond gestampt. De noordelijke provincies zijn voor inundatie in gereedheid gebracht; het waterpeil in het Eemskanaal is door middel van de sluis bij Delfzijl opgevoerd en ten noorden van de stad Groningen vinden evacuatieplaats op grote schaal, evenals in de Bommelerwaard, waar Inge, Ochte en Geldernalsum ontruimd zijn.

Nederland moet graven; alle jongens en mannen van 17—55 jaar (in sommige plaatsen zelfs tot 60) moeten voor de vijand werken. Maar Nederland vecht door.

In Groningen werden 12 man, waaronder Domela Nieuwenhuis jr., gefusilleerd, omdat zij weigerden voor den vijand te werken. Om dezelfde reden werden in Zwolle zeven man, de jongste 17 jaar, gedood.

In Apeldoorn gelukte het een verzetsgroep het zetsel van de oproep tot het verrichten der graafwerkzaamheden te vernielen. Acht man werden hierom vermoord. Hun lijken, met een bord, waarop te lezen stond „Dit is uw lot indien gij terrorist zijt”, op hun met kogels doorboorde borst, werden neergelegd op de hoeken der straten.

Maar ondanks alle dreigementen gaat de strijd voort en onze zegenman besloot met zijn dank en waardering uit te spreken voor alle illegale werkers, georganiseerd of ongeorganiseerd, die strijdend en lijdend van onze ongebroken moed en geestkracht blijven getuigen en ook hem alle mogelijke hulp hadden verleend.

Het is de redactie van „Je Maintiendrai” een eer deze waardeering en dank te mogen overbrengen.

J. H.

De Geest primair

Wegens gebrek aan plaatsruimte kon het eerste deel van dit artikel niet worden geplaatst. Met goedkeuring van den schrijver resumeeren wij hieruit de voornaamste suggesties, waarna wij het slot van zijn betoog in zijn geheel afdrucken:

Door de concentratie onzer belangstelling op de vormen van 't maatschappelijk verkeer dreigt het groote gevaar, dat de zoo noodzakelijke vernieuwing van den geest wordt vergeten. En toch is niet de organisatie der samenleving primair, doch de geest der menschen, die, krachtens het wezen der menschelijke natuur, niet alleen logisch-denkend maar ook sociaal moet zijn en ethisch-religieus.

De schrijver vervolgt dan:

Uit slecht materiaal bouwt men geen sterke huizen. En daarom: willen wij 'n nieuwe, betere samenleving opbouwen, dan dienen wij ons allereerst tot betere menschen om te vormen. Het beste geneesmiddel is en blijft: „Verbeter de wereld, begin met je zelf!”

De Amerikanen hebben ons bevrijd, maar hebben wij ook ons zelf bevrijd, bevrijd van egoïsme, ziekelijke eigenliefde, grof materialisme, haat, jaloosie en ongelooft? Deze vraag met 'n nederig „ja” te kunnen beantwoorden is belangrijker dan 't verrichten van enige organisatorische arbeid, hoe gewichtig en noodzakelijk deze overigens ook moge zijn.

Willen wij tot 'n nauwe samenwerking komen, dan moeten wij elkaar vertrouwen, waarden, eerbiedigen en beminnen, onverschillig onze religie, onze culturele ontwikkeling, ons beroep en ons bezit. Als zonen van één Vader, van één Volk en als nastrevers van één gemeenschappelijk doel, kan er in ons allen 'n innig solidariteitsgevoel groeien.

Het heeft geen zin 'n corporatieve of wil men liever socialistische, staat en maatschappij op te bouwen, indien grote bevolkingsgroepen 't gezag ondermijnen en verachten, individualistisch en egoïstisch denken en handelen, uitsluitend produceren om de winst en niet tevens ter redelijke voor-

ziening in redelijke behoeften; indien velen 't geld als hoogste goed en niet als middel beschouwen, de arbeid verzakelijken, den arbeider als machine en winstobject en niet als mens zien; indien wordt vergeten dat men naast rechten tevens plichten heeft. In dat geval zou 'n dergelijke staat en maatschappij gefundeerd zijn op drijfzand.

Ook heeft het geen zin een vredesinstituut, eventueel voorzien van machtsmiddelen, in 't leven te roepen, terwijl de volkeren elkaar wantrouwen en haten, de regeringen zich boven de moraal plaatsen en 'n economisch- en staatkundig-imperialistische politiek voeren, die de deugden van rechtvaardigheid en liefde verkracht. Want men scheidt nu eenmaal geen vrede met instituten en kanonnen; deze wordt slechts geboren uit rechtvaardig en liefdevol kloppende harten.

Wij willen 'n nieuwe staat en maatschappij; wij willen 'n duurzame vrede, maar laat ons dan allereerst er voor zorgen, dat onze geest gezond is. Laten wij dus leven als waarachtige christenen!

J. MEYS.

Z. K. H. PRINS BERNHARD

zei, in een onderhoud dat een der reporters van het voorname Eindhoven-sche Parool met hem mocht hebben, en dat in het jongste nummer (30-10-'44) gepubliceerd werd, o.m.:

„Het is mij opgevallen, dat in de bezettingsjaren de ernstige, ja eerlijke wil is gegroeid bij velen, vooral bij de jongeren, om samen te werken.

Dit zag ik bijvoorbeeld in de ondergrondse verbondenheid van de meest uiteenlopende godsdienstige, maatschappelijke en politieke lagen der bevolking. Dominee en Pastoor steunden elkaar vanaf de kansel als het de goede zaak betrof. Men hielp den ander zonder op vooroordelen te letten.”

Wist U...

dat volgens mededeelingen van radio Moskou de Duitschers in het concentratiekamp Madeneck bij Lublin in totaal een miljoen vijfhonderdduizend menschen vermoord hebben;

dat aan het oostelijk front 8.000.000 Russen klaar staan voor den beslissenden slag, en dat hiervan (indien noodig) 250 tot 300 divisies naar Berlijn kunnen marcheren;

dat een Nederlandsche courant in Suriname voorgesteld heeft om na den oorlog ondervoede Nederlandsche kinderen in Suriname en Curaçao op verhaal te laten komen;

dat de Duitschers, voordat zij Riga verlaten hebben, duizenden varkens en koelen in zee gedreven hebben, omdat zij geen vaartuigen hadden om ze naar Duitschland te vervoeren;